

 <p>FAKULTA FILOZOFICKÁ ZÁPADOČESKÉ UNIVERZITY V PLZNI</p> <p>Katedra filozofie</p>	<p>PROTOKOL O HODNOCENÍ PRÁCE</p>
--	--

Práce (co se nehodí, škrtněte): ~~diplomová~~ / bakalářská

Posudek (co se nehodí, škrtněte): ~~vedoucího~~ / oponenta

Práci hodnotil(a) (u externích hodnotitelů uveďte též adresu a funkci ve firmě):

Práci předložil(a): Adriana KubEROVÁ

Název práce: Pojetí sebevraždy ve stoické filosofii

1. CÍL PRÁCE (uveďte, do jaké míry byl naplněn):

Cílem práce je vlastními slovy autorky „podat přehled o vývoji názorů na otázky smrti a sebevraždy ve stoické filosofii“ (úvod práce, s. 1). Je možné konstatovat, že stanovený cíl se daří studentce naplnit, výhrady uvádím ve druhém bodu posudku.

2. OBSAHOVÉ ZPRACOVÁNÍ (náročnost, tvůrčí přístup, proporcionalita teoretické a vlastní práce, vhodnost příloh apod.):

Téma je v kombinaci s vedoucím práce vhodně zvolené, nicméně náročnější zejména co do schopnosti kritické práce s primární literaturou a zacházením s odbornými texty, přičemž se předpokládá, že alespoň část sekundárních zdrojů bude cizojazyčných. Předložený text je dokladem toho, že se studentka s těmito nároky zdatně vypořádala.

Nutnou výtkou zůstává, že především část práce 3.4 je vyhotovena v podstatě bez vztahu k diskusím obsažených v odborných textech a je tak spíše kultivovaným převyprávěním pasáží z dochovaných děl stoických myslitelů v českém překladu. Ani samotné množství použitých studií v rámci textu jako celku není nijak ohromující (studentka se spokojila se sedmi tituly, přičemž dva z nich byly sepsány spíše s pedagogickým záměrem), přičemž je potřeba poznamenat, že dostupných textů k tématu je dostatek. Studentka si sama vybrala jeden z esejů obsažených v *The Cambridge Companion to the Stoics*, kde by rozhodně stálo využít i další z nich (text od M. Schofielda a dalších).

Další drobnou výtkou je mechanické zacházení s přečtenými anglickojazyčnými studii, které svým charakterem připomínají spíše volnější překlady než promyšlené parafráze textu. Jako ukázka může sloužit odstavec ze strany 12 zakončený indexem 47 (podtržení textu oponent KJ):

Příčinou našich činů (akcí) je duše, tvrdí Parry a Thorsrud, která sestává z řídicí schopnosti (hēgemonikon), která je také rozumem. Pud (impuls) je pak propoziční nástroj, jenž – když je odsouhlasen – vede k akci (např. „Měl bych teď sníst chleba.“). Pudy však nevznikají v neracionální části duše. Stoikové popírají existenci jakékoliv neracionální touhy po chuti k jídlu, jež by mohla podnítit akci. Správné pudy můžeme rozdělit na ty, jež považují ctnost za jediné dobro a ty, jež zacházejí s věcmi indiferentními jako s indiferentními. Naproti tomu vášně (pathē) jsou nesprávné pudy, jež považují věci indiferentní za dobré. Nepocházejí z neracionální části duše, ale jsou to falešné soudy o dobru, kde je soud chápán jako souhlas s pudem. Například taková touha po zdraví vyvstává ze souhlasu s pudem, jenž ztělesňuje falešný úsudek, že zdraví je dobré, namísto preferovaného indiferentního. Například stoický mudrce, jenž je zdokonalený ve ctnosti, by nikdy nesouhlasil s tak falešnými návrhy, a proto by nikdy neměl žádné pocity, jež by ho přenesly za hranice rozumu.

Impulse is the key to understanding the relation between virtue and happiness. An impulse is a propositional attitude that, when assented to, leads to action, e.g., ‘I should eat this bread now.’ However, impulses do not arise in a separate, non-rational part of the soul. Stoics deny there are any non-rational desires of appetite capable of impelling action. The soul, insofar as it provides motivations and is the cause of our actions, consists of the commanding faculty (hēgemonikon) which is also reason (SVF I 202). We can distinguish correct impulses into those which treat virtue as the only good and those which treat things indifferent as indifferent. By contrast, emotions or passions (pathē) are incorrect impulses that treat what is indifferent as good. However, they do not come from a non-rational part of the soul but are false judgments about the good, where judgment is understood as assent to some impulse. Emotions, such as desire, fear, pleasure, and pain, embody such erroneous judgments (SVF III 391, 393, 394). For instance, the desire for health arises from assenting to the impulse that embodies the false judgment that health is good, instead of a preferred indifferent. The sage – someone perfected in virtue – would never assent to such false propositions and thus would never have emotions in this sense, no feelings that carried him beyond reason’s true assessment. He would, however, experience

feelings attuned to reason, eupatheiai –literally good emotions or feelings. For instance, he would feel joy over his virtue, but not pleasure – the latter being an emotion that treats the actual possession of an indifferent as a good.

Pozitivně hodnotím zvolený výkladový postup, kdy si je studentka vědoma nutnosti začít od vysvětlení místa, které zaujímá člověk v *kosmu* v rámci stoického myšlení. Odtud se pak přes vymezení základních principů stoické etiky vydává k prozkoumání hlavní otázky, tedy k postojům ohledně smrti a především sebevraždy u jednotlivých představitelů.

Obecným závěrem práce je, že „souhrnné pojetí smrti a sebevraždy u Stoiků tedy rozhodně nenalezneme“ (poslední odstavec závěru práce, s. 25). Studentka v práci přesvědčivě na dochovaných textech ukazuje, že Stoiky spojuje základní rámec, tedy že smrt je přirozenou součástí koloběhu všeho živého. Sebevražda pak je jednou ze specifických možností člověka, která potvrzuje jeho zvláštní postavení v rámci živé říše, kdy o některých věcech může sám rozhodovat a může tak být – navzdory nutnosti přírodního řádu – svoboden. Hlavní pozornost studentky se nicméně orientuje na vyzdvihnutí rozdílů mezi jednotlivými představiteli, což ji vede právě k vyvození závěru o neexistenci shodného pojetí. Je však otázka, zda jednotlivé rozdílné nároky vedoucí k ospravedlnění aktu sebevraždy ruší podstatnou jednotu stojící za tímto konceptem napříč obdobími rané, střední a pozdní Stoy.

Zajímavým výsledkem práce je konstatování, že v rámci raného stoického myšlení se zdá být téma sebevraždy tématem spíše okrajovým (nakolik lze soudit z dochovaných fragmentů), plné pozornosti se pak těší téma sebevraždy u pozdních myslitelů (Seneca, Epiktétos, Marcus Aurelius). Rozvinutí tématu sebevraždy (a vůbec důraz na jednotlivé etické problémy) u helénistických autorů má své hluboké historické důvody a bylo by zajímavé je v práci zohlednit. Studentka tak činí pouze lakonicky odkazem do literatury v souvislosti se Senekou (text práce, str. 18). Pokud by diplomantka zohlednila historický rámec, pravděpodobně by se vyvarovala popularizujících tvrzení jako „Seneca se stal skoro až posedlým otázkou sebevraždy“ (tamtéž). Ukázala by se totiž hloubka tématu, které není čistě teoretické a které zasahuje do otázky, jak žít dobrý lidský život.

3. FORMÁLNÍ ÚPRAVA (jazykový projev, správnost citace a odkazů na literaturu, grafická úprava, přehlednost členění kapitol, kvalita tabulek, grafů a příloh apod.):

Formální stránka práce odpovídá požadavkům kladeným na bakalářskou kvalifikační práci. Místy se objevují gramatické chyby, v úvodu dokonce v psaní i/y (Longovi *Hellénistické filosofie*, Ristovi *Stoické filosofie*). Při práci se zahraničními studii se místy objevují významové nepřesnosti („cynická“ morálka má být kynická). Pochvalu zaslouží zápisy dochovaných stoických textů. V textu by se oponentovi líbilo důslednější uvádění ekvivalentů řeckých termínů v latince (kromě slov *logos* a *areté* není k terminologii přihlíženo).

4. STRUČNÝ KOMENTÁŘ HODNOTITELE (celkový dojem z práce, silné a slabé stránky, originalita myšlenek apod.):

Celkový dojem z práce je velmi dobrý. Z předloženého textu je však zřejmé, že zejména nároky spojené se zacházením se sekundární literaturou byly studentkou zohledněny v míře, aby byly dostačující a že potenciál autorky je nepochybně větší.

5. OTÁZKY A PŘIPOMÍNKY DOPORUČENÉ K BLIŽŠÍMU VYSVĚTLENÍ PŘI OBHAJOBĚ (jedna až tři):

1. Proč principiálně není ve stoickém etickém myšlení zdraví dobrem? Souhlasíte s pojetím, které zdraví staví naroveň bohatství či dobrému původu (tj. řadí je mezi věci chápané jako *adiafora*)? Otázka je vztahena zejména k části textu 2.2 a 2.4.
2. V textu postrádám lepší vysvětlení, proč je Cicero začleněn mezi stoické myslitele. Doplňte tedy svůj rozmysl nyní.

6. NAVRHOVANÁ ZNÁMKA (výborně, velmi dobře, dobře, nevyhověl):

Navrhuji známku na pomezí „velmi dobře“ a „výborně“. Zámka „velmi“ dobře odpovídá způsobu práce s odbornou literaturou, známka „výborně“ pak akcentuje především výkon studentky založený na četbě dochovaných pramenů.

Datum: 30. 5. 2023

Podpis: